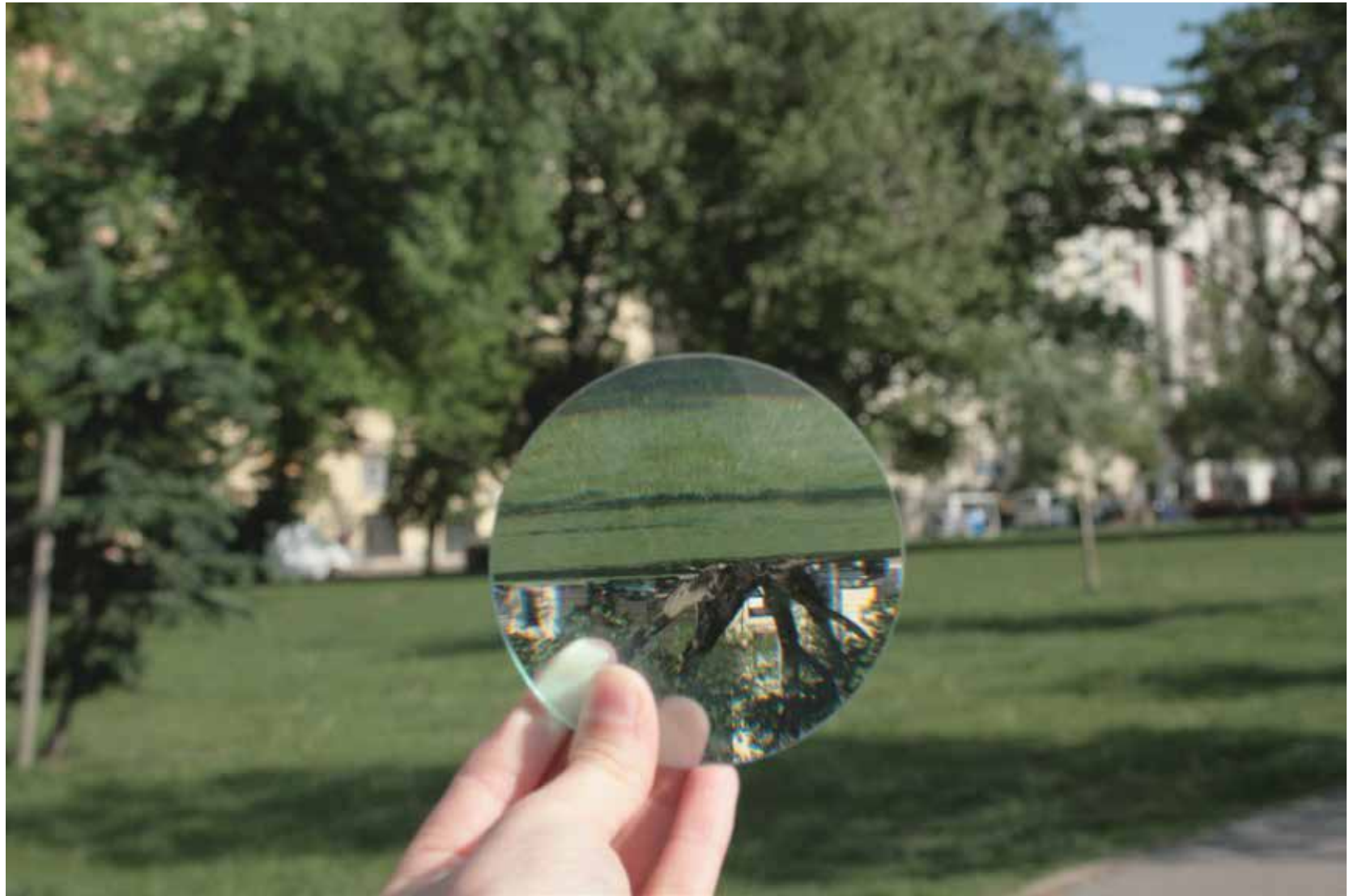
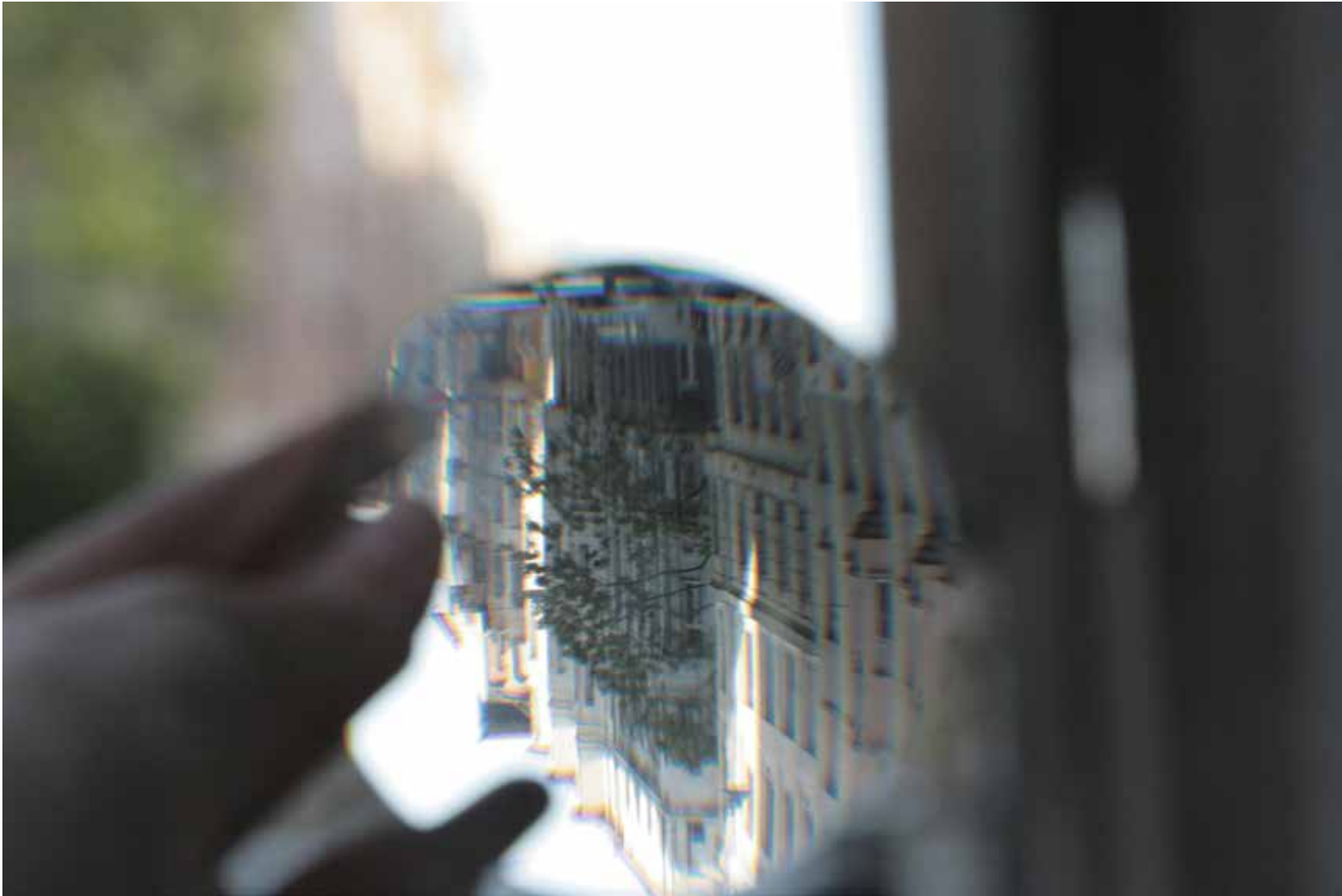

FA-ÉPÜLET IDŐSÍKOK, MIHÁLY ESZTER, TÉMAVEZETŐ: MAJOR GYÖRGY DLA, KONZULENS: BARCZA DÁNIEL DLA

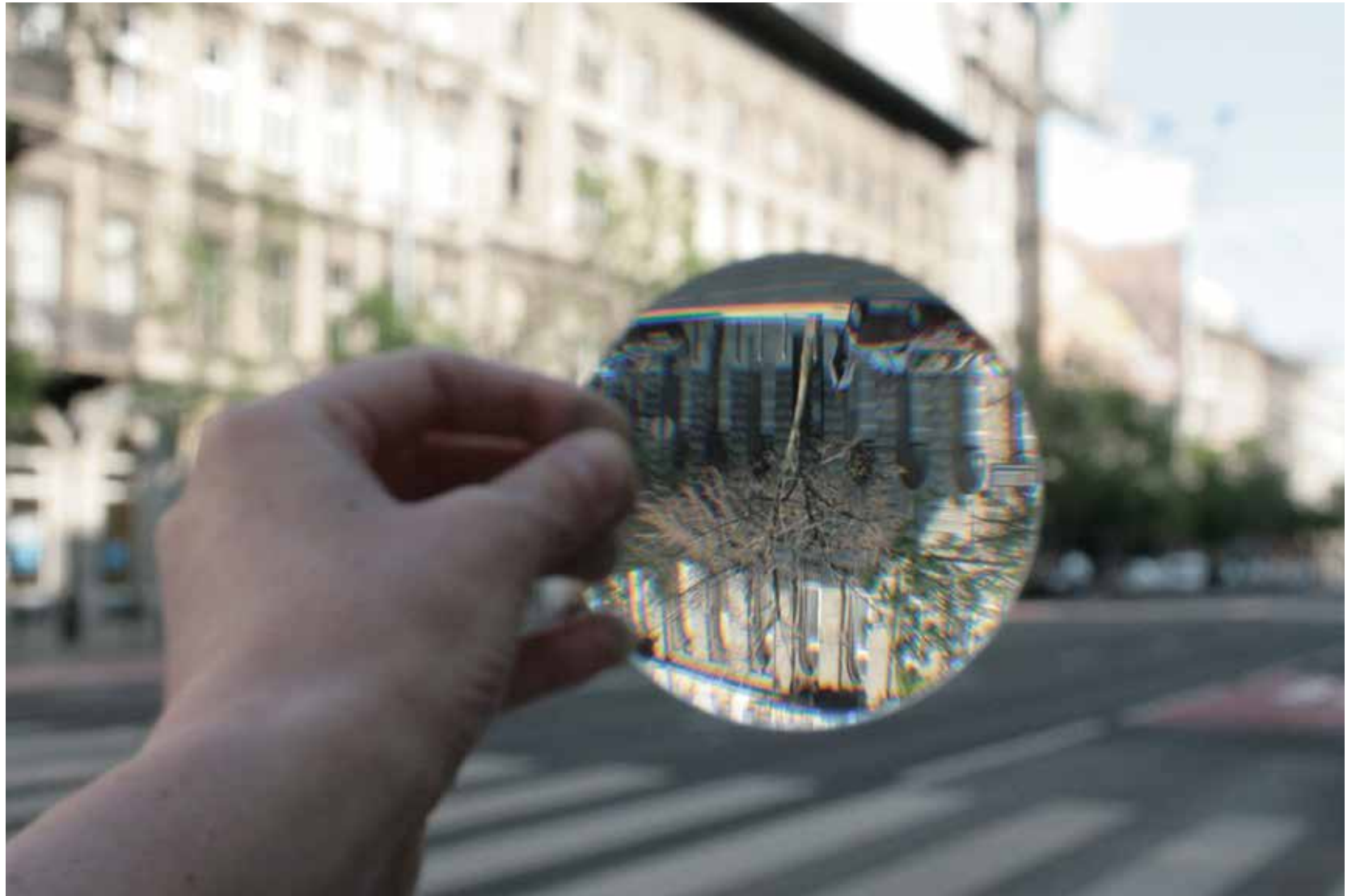

FA-ÉPÜLET IDŐSÍKOK

„Még sosem láttam fát, amely esztétikai szempontból rossz vagy hibás lett volna. Ugyanez igaz a tájra is.”

Rob Krier 1975

A városi fákkal kapcsolatos kutatásom kiinduló kérdése az volt, hogy vajon minek a hatására alakulnak ki a városban olyan fák által meghatározott terek melyek egy megmagyarázhatatlan helyzetet létrehozva a városkép fontos részeivé válnak, szerepük van a város, mint “táj” létrejöttében. Mennyire véletlenek ezek a helyzetek, lehet e és kell e őket tervezni. Sokszor ilyen “véletlenül” kialakult helyzet képes egy építészeti pályázat alapját képezni, illetve megváltoztatni építészeti koncepciókat egy adott térrel kapcsolatban.

BEVEZETŐ - A ZÖLDTERÜLETEK CSOPORTOSÍTÁSA

Meto J.Vroom három csoportba osztja a zöldterületek/természet megjelenési formáit napjainkban. Első természetnek nevezi az ember által érintetlen területeket, tájakat. Második természet az ipari és mezőgazdasági táj, az ember által használatba vett területek; “Kukoricát vetünk, fákat ültetünk, termékennyé tesszük a talajt, gátakat építünk a folyókra és arra irányítjuk őket, amerre mi szeretnénk, hogy folyjanak. Rövidre fogva, két kezünkkel egy második természetet próbálunk teremteni a természetes világon belül.” (Cicero). Harmadik természetbe sorolja a kerteket, melyek a természet és a kultúra “ügyes összekapcsolásának” eredményei (Puppi 1991). Véleménye szerint a kertek egyben már a “tökéletességre való törekvés” eszközei (Mosser 1990).

A városi zöldterületeket hasonló módon csoportosítva megkülönböztethetünk véletlenszerű zöldterületeket (nem gondozott területeken megjelenő “természetes” zöld), elhagyatott zöldterületeket (korábban gondozott, de már használaton kívüli területek), gondozott zöldterületek (használatban lévő területek).

A kritikai regionalizmussal kezdődően az építészet, városépítészet tájjal való viszonya fokozatosan megváltozott. “A hely megértésében természetértésünk lehet segítségünkre, hiszen az ember a természetből épít: azt formálja tovább, egészíti ki, vagy művével azt szimbolizálja, vagyis - állítja Norberg-Schulz - ahogy, amely elemek

segítségével értelmezzük természeti környezetünket, ugyanazokkal formáljuk mesterséges környezetünket is.” (Simon Mariann, Regionalizmus - a hely (ki)hívása). Míg Kenneth Frampton (Toward an urban landscape, Columbia Documents no.4, 1994) írásában még a táj elsődlegességét hirdeti a szabadon álló épülettel szemben, Linda Pollack (The Landscape Urbanisme Reader, Constructed Ground: Question of Scale) már a korábban ellentéteként kezelt építészet/ táj, tárgy/tér, kultúra/természet, munka/ helyszín párosok egyenrangúságát, egyként való kezelését hangsúlyozza. A “landscape urbanisme” (táj-városépítészet) fogalmának megjelenésével mára már elmosódtak a határok építészet, tájépítészet és városépítészet között.

A városépítéssel összevetve, a táj-városépítészet ereje az ideiglenesség felismerésében rejlik. Az az ideiglenesség lényegessé válásának oka pedig talán a fenntarthatóság kérdésének egyre szélesebb körben való elismertsége lehet. “A fenntarthatóság szempontjából Földünk összeért: természeti és települési táj azonos értékek mentén kell, hogy alakuljon. .” (Benkő Melinda, táj - város - építészet, építészfórum, 2009)

TERVEZETTSÉG, NEM TERVEZETTSÉG KÉRDÉSE

“Egy környezet természetes/épített jellegének meghatározása tranzakcionálisan úgy történik, hogy egyszerre veszik figyelembe a tér fizikai tulajdonságait és az észlelő tényleges élménybeli változóit is. Ebben az értelemben akkor természetes a környezet, ha az egyén élményének fókuszában az építetthez képest a természetes túlsúlyban van - ez a természetélmény (Hartig-Evans 1993/1998).”

Ma a tájépítészet az épített és a zöld közötti kapcsolatot nagyon széles skálán értelmezi. Hamish Fulton munkái az egyik véglet; kirándulásai során készített fotók dokumentálásával hozza be a természetet a városba, a természetet annak érintése nélkül kívánja átadni, megismertetni, a korábbi gyakorlattal ellentétben. Másik végletnek Junya Ishigami zölddel való kapcsolatát tekintem; épületei szinte egybemosódnak az őket körülvevő, illetve bennük is megjelenő növényzettel. Annak ellenére, hogy két teljesen különböző hozzáállás (természet tudati síkon történő / természet építészeti eszközként való alkalmazása), mindkét esetben a természettel való teljes mértékű azonosulás illetve annak előtérbe helyezése jellemző.

Létezik e a városban természet, van e egy adott városnak “természetes” zöldje, válhat e a fa-épület együttes közösen egy adott időnek megfelelő tájjá? A természetesség kérdése a városban nem olyan egyszerű, mint amilyennek elsőre tűnik. Nem magyarázható csupán annak spontán, véletlenszerű megjelenésével.

Nehezíti a kérdést, hogy a természet az emberi tudat számára is elveszőben van, mint, ahogy erre Liam Young is utal. Az Unknown Fields Division csoportjával a természet felkutatására indult diákokkal. Megdöbbenve tapasztalták, hogy bármilyen földrészén, bármilyen természetesnek nevezett tájra utaztak, az ott tapasztalt természet már egészen más, mint ami az emberek tudatában van. Tehát egyrészt a természetesség képe is változik az emberekben a városi lét során, ugyanakkor a természet is “elvárosiasodik”, mindenestre az érintetlen természet ma már városon kívül se létezik.

A természetesség nagy mértékben összefügg az idővel.

AZ IDŐ

Henry Lefebvre The production of space c. írásában a következőt állapítja meg az időről:

Az idő ma már nem látható (mesterséges környezetben, absztrakt térben). A természetben az idő a térrel együtt érthet-
mezhetővé volt, minden egyes tér magán viselte saját korát, egyértelmű volt az idő, ami a természetes növekedéséhez
kellett. Idő és tér együtt létezett. A természetes tér “ lírai és tragikus” lenyomata a természetes időnek. Amint loka-
lizálttá, helyhez kötötté teszik, a természet elveszíti ezt a képességét.

A városban lévő fák létének fontossága, tehát magyarázható időt jelző képességükkel, mely leginkább egy épület
mellé kerülve válik értelmezhetővé.

A HELY

Christopher Alexander (The Nature of Order / A Rend Természete) érdekes felvetése a “belongin”, valamihez tartozás fogalmának összekapcsolása a városban élők városhoz való viszonyulásának kérdésében. Véleménye szerint a mai városok nagy részéből hiányzik ez az érzés, melyet egy hagymányos falu meg tudott teremteni. Ennek okát a “valamihez tartozás” érzésének hiányában látja. Itt érdekes lehet a fák városban betöltött szerepe, hiszen kutatásom során, szinte mindenki akinek említettem a témám, azonnal felhozott egy példát valamilyen fára, egy adott fára, amihez kötődik, magáénak érez a városban. Erre irányuló kutatásokat végzett John Buck pszichológus, a House-Tree-Person módszer kidolgozója, aki rajzos feladatokon keresztül kimutatta, hogy a résztvevők nagy része számára a fák ugyanolyan hangsúllyal bírnak környezetükben, mint az épületeket vagy más embertársuk.

A Pattern Language c. könyvében Christopher Alexander ezt összeköti helyzetükkel is.

“Ha a fák különleges téralkotó szerepük figyelembe vétele nélkül kerülnek telepítésre, majdnemhogy semmisnek tekintik őket az emberek, akiknek pedig valójában szükségük van a fák közelségére.” (Christopher Alexander, A Pattern Language, P.798)

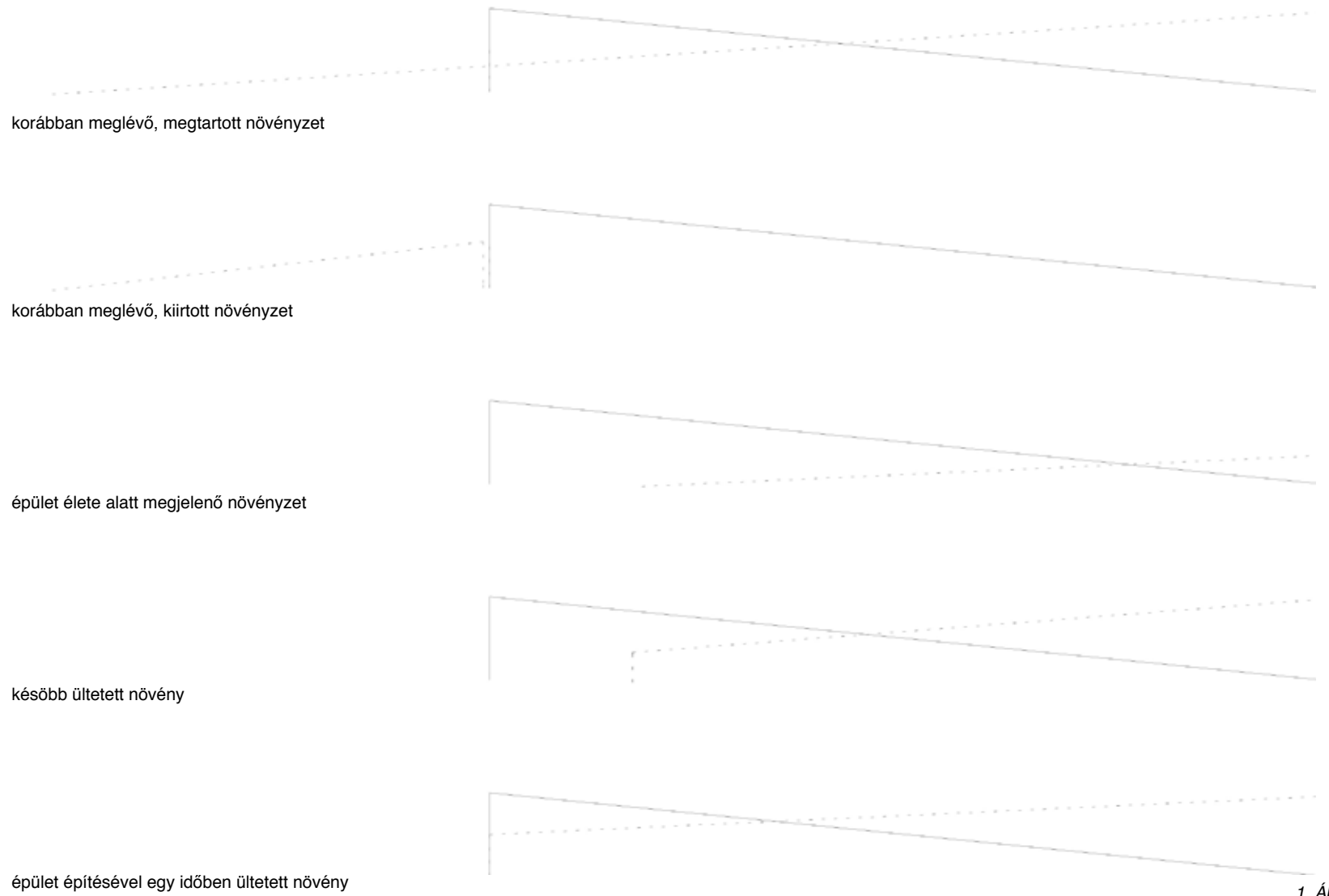
Tehát, bár természetes elemek (most attól a kérdéstől eltekintve, hogy esetleg nem “tájazonosak”), nem mindegy hova kerül egy fa a városban. Az emberekkel, épületekkel kialakított szoros kapcsolat megléte nélkül, idegen, “természetellenes” elemmé válhatnak, így nem képezik részét a városi tájnak.

Azok a fák azonban, melyeket az emberek valamilyen oknál fogva megszeretnek különleges “szociális tereket képeznek maguk körül.” (Christopher Alexander, A Pattern Language, P.799)

Szintén Christopher Alexander utal rá, hogy egy fa a városban, épületek körül vagy akár egy parkban is, teljesen másképp viselkedik, mint egy erdőben. Természetes környezetben a fa ott nő, ahol neki a legmegfelelőbb (fény, talaj, sűrűség stb szempontjából), míg a városban ültetett fák csak gondolzással maradnak meg, illetve érzik jól magukat, így tudják csak különös hatásukat kifejteni az emberekre. Itt függ össze újra a hellyel a kérdés, hiszen az, hogy egy fa emberekkel “találkozzon”, megfelelő odafigyelést kapjon, jó helyzetben kell legyen a városban belül.

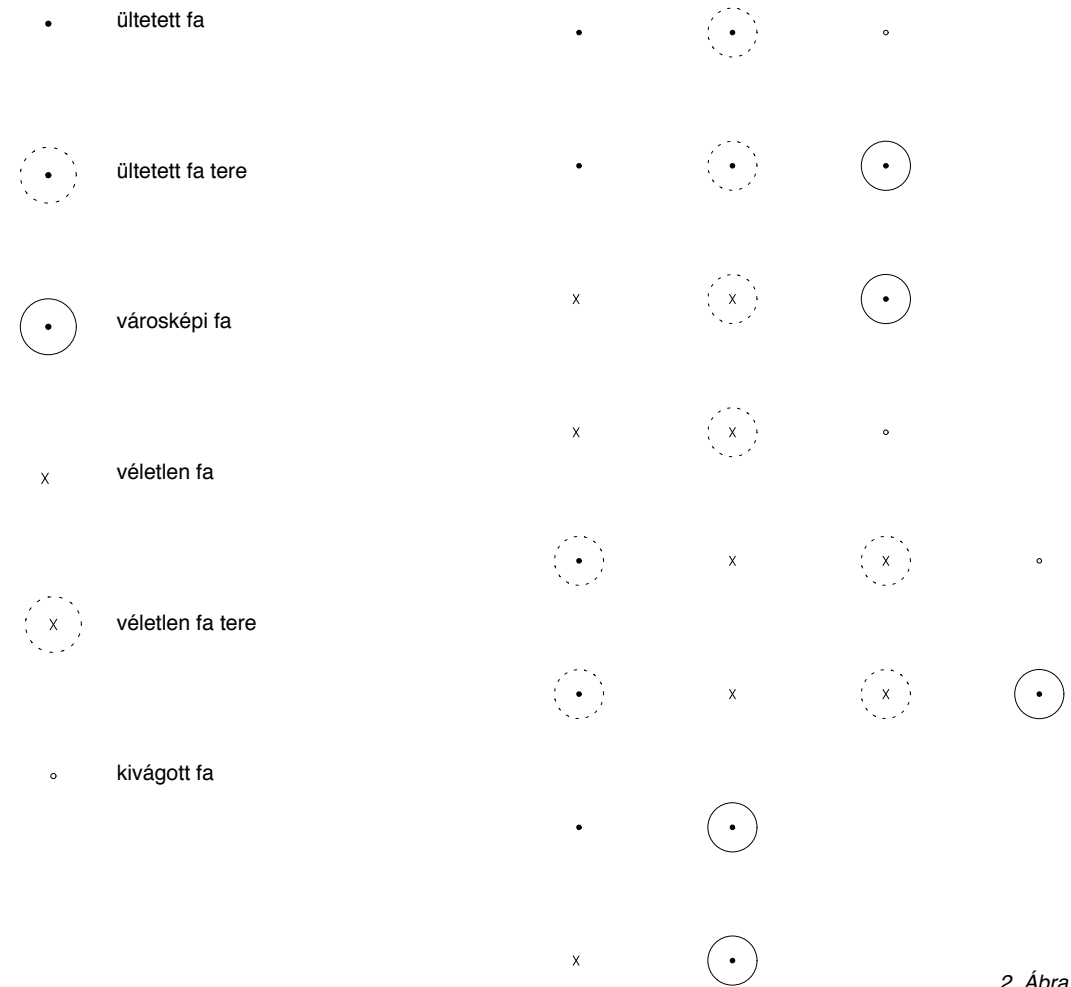
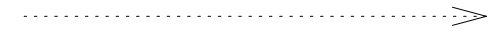
Tehát a városban előforduló “különleges” fák (melyeket a 2. ábrán, mint városképi fák neveztem el), attól a pár esettől eltekintve, melyek a véletlen folytán épp jó helyre kerültek, általában a jól megválasztott hely/ környezet/ emberi odafigyelés miatt tudnak létrejönni.

“Amint egy fa közösségi teret hoz létre maga körül, képes lesz természetesen nőni” (Christopher Alexander, A Pattern Language, P.800)

1. Ábra

jelmagyarázat

2. Ábra

FA-ÉPÜLET IDŐSÍKOK (1.Ábra)

A grafikon az épület és a fák időbeli együttélésére mutat variációkat.

(korábban meglévő és megtartott növényzet; korábban meglévő,de kiirtott növényzet; az épület élete alatt megjelenő növényzet; később ültetett növényzet; az épület építésével egy időben ültetett növény)

FÁK “VÁNDORLÁSA” A VÁROSBAN (2. Ábra)

Az ábrán a városi fák lehetséges kialakulási formáit elemeztem, hely és idő függvényében.

IRODALOMJEGYZÉK:

Christopher Alexander, The Nature of Order, An essay on the Art of Building and The Nature of the Universe, The Phenomenon of Life, 2002

Christopher Alexander, A Pattern Language, 1977

Henri Lefebvre, The production of Space

Benkő Melinda, Város - táj - építészet, építészforum, 2009

Charles Waldheim, The Landscape Urbanism Reader

Günther Vogt, Miniature and Panorama, Lars Müller Publishers

Junya Ishigami, Small Images, Contemporary Architect's Concept Series 2

Kenneth Frampton, Toward an urban landscape, Columbia Documents no.4, 1994

Meto J. Vroom, Lexicon of Garden and Landscape Architecture

Simon Mariann, Regionalizmus - a hely (ki)hívása, Kortárs Építészet, II. évf. 1. szám, 2000.március

Rory Hyde, Future Practice, Conversations from the edge of Architecture, 2012

TEMATIKUS BIBLIOGRÁFIA

TÁJÉPÍTÉSZET:

Charles Waldheim, The Landscape Urbanisme Reader

Meto J. Vroom: Lexicon of garden and landscape architecture

Kluckert, Ehrenfried, European garden design: from classical antiquity to the present day, (2005)

Astrid Zimmermann: Constructing landscape

Horgas Judit, Fák közt, padon: budapesti ligetek, (2005)

Jávor Benedek: Mielőtt odaláncolod magad: útmutató a városi zöldfelületek és fák védelméhez, (2006)

Radó Dezső, Fák a betonrengetegben,(1981)

KÖRNYEZETPSZICHOLÓGIA / PSZICHOLÓGIA:

Dúll Andrea [2009]: A környezetpszichológia alapkérdései. Helyek, Tárgyak, viselkedés. L'Harmattan, Budapest

Günther Vogt: Miniature and Panorama, Vogt Landscape architects

Henri Lefebvre: The Production of Space (Oxford : Blackwell Publishers, 1991)

ZÖLD ÉS ÉPÜLET KAPCSOLATA:

Norihito Nakatani: Tangled up in Green - The Tapestry of Japanese + Modern + Architecture and Cities

Junya Ishigami: Small Images

Junya Ishigami: Plants + Architecture

ZÖLD A VÁROSBAN

Gerilla szüretelők, SpontaneousInterventions: design actions for the common good, Építészeti Biennálé 2012, amerikai pavilon

<http://www.spontaneousinterventions.org/project/guerrilla-grafters?list=project>

Treekit, SpontaneousInterventions: design actions for the common good, Építészeti Biennálé 2012, amerikai pavilon

<http://treekit.org/>

Parking plot, SpontaneousInterventions: design actions for the common good, Építészeti Biennálé 2012, amerikai pavilon

<http://www.spontaneousinterventions.org/project/parking-plot>

ONLINE IRODALOM ÉS PÉLDÁK:

Benkő Melinda, Város - táj - építészet, építészforum, 2009

Simon Mariann, REGIONALIZMUS - A HELY (KI)HÍVÁSA*, Kortárs Építészet, II. évf. 1. szám, 2000.március

<http://www.designboom.com/weblog/cat/9/view/12187/junya-ishigami-interview.html>
Junya Ishigami interjú

http://www.akbild.ac.at/Portal/akademie/aktuelles/veranstaltungen/vortrage/2008/akbild_event.2008-11-06.5947444435/
Tangled up in Green - The Tapestry of Japanese + Modern + Architecture and Cities

BESZERZENDŐ KÖNYVEK:

Donna Haraway : How Like a Leaf (New York : Routledge, 2000)

Hartig-Evans 1993/1998: A természetélmény pszichológiai alapjai

ANNOTÁLT BIBLIOGRÁFIA

GÜNTHER VOGT: MINIATURE AND PANORAMA

P.83

Walks on paper, Hamish Fulton

“Hamish Fulton’s artistic work documents hikes made all over the world. The landscapes he hikes are also his studio or workshop.

Yet he makes no intervention in the landscapes, nor does he collect any natural samples that find their way into a gallery or museum. The visual result of his work presents his reflections on what he experienced on the hikes. ... Driven by more than mere wanderlust, he seeks the humanisation of nature, a reappropriation of landscapes that we have already conquered, but without exploiting them this time, so that we are inspired to continue to question our relationship with nature.”

P.99

Shadows of the city

“Central Europe is the home of the beech forest. Without human cultivation, Central Europe would still be on great, sprawling forest. The canopy forest of beeches is, as the name suggests, a forest genus. It consist of similar size trees, which grow at regular intervals and call to mind paragons of architecture. ... The beech tree roots are always close to the surface and, in the case of older trees, some are even located above the earth. Standing alone, the flat rooted trees would be vulnerable to high winds, but the shared crown roof stabilises the entire forest against the threat of wind.”

“... This is where the Mediterranean landscape comes in. Its original forests were completely cleared to use the wood for construction, shipbuilding or energy. The soil eroded because it was no longer protected by forests. Water balance in these areas changed massively. After a long time, new vegetation developed on the poor, dry soil,..., which the tourist now consider attractive and atmospheric. Urban nature needs to become evident again and take a boarder view into account. Elementary experiences with nature such as sun, wind and rain have to be a part of this new form of urban nature. Ideas are also needed for the space left over after planning different architecture or urban planning areas or for the changed functional demands on existing, battered nature. The problem is that we can no longer approach nature in a dialectical manner, by formulating contrast to it. Nature has to be reinvigorated if we are to understand it at all within the urban structure.”

CHARLES WALDHEIM, THE LANDSCAPE URBANISME READER

P87-103

Vision in motion: Representing landscape in time , Christophe Girod

Brigitte Franzen, Stefanie Krebs : Micro Landscapes (rövidfilm szerepe a tájépítészetben, hangulatátadás)

Volko Kamensky: Divina Obsesion (rövidfilm)

P 125-139

Constructed Ground: Question of Scale, Linda Pollak

In relation to urban design, which as a discipline has emerged from architecture and planning, part of landscape urbanism's strength lies in this acknowledgment of temporality.

Kenneth Frampton, Toward an urban landscape

“ Priority should now be accorded to landscape, rather than freestanding built form” in making the cities.

Henri Lefebvre, The Production of Space (1974)

“the unproblematic conception of space: such production is consealed by two mutually reinforcing illusions. He defines on illusion as that of transparency-the idea that the world can be seen as it really is. This illusion, which allows the workings of power that produce space remain invisible, goes “hand in hand with a view of space as innocent”. He defines the other as the realistic illusion- the idea that something seeming natural requires no explanation. This illusion, which is based on the opposition of culture/nature, allows landscape to be used to mask undesirable histories.”

léptékek

METO J. VROOM : LEXICON OF GARDEN AND LANDSCAPE ARCHITECTURE

P10 The triad of garden, landscape and nature by John Dixon Hunt

first nature: wilderness, nature untouched by human hand

second nature: agrarian landscape: fields and orchards

Cicero “ we sow corn, we plant trees, we fertilise the soil by irrigation, we dam the rivers and direct them where we want. In short, by means of our hands we try to create as it were a second nature within the natural world. “

third nature: man-made places with their totems, symbols, holy spots and gardens. A garden is a result of ‘ingenious connections’ between culture and nature (Puppi 1991). Gardens are meant not only for the production of food and other agricultural products, but also to meet the need for protection, safety, symbolic interaction, the display of statues and power, and the search for perfection (Mosser 1990).

ÁTMENETEK/TRANSITIONS, On The Creation of Architectural Forms

Andrea Deplazes: A tévedés, mint a tervezés előfeltétele és ösztönzője

JUNYA ISHIGAMI: PLANTS + ARCHITECTURE

Növények, környezet és építészet egy szinten való kezelése, tervezése. A természeti környezet egybeolvadása az építettel.

Város zöldhasználati utópiák.

tovább annotálni!

BARCZA DÁNIEL:

“ növénystruktúrák autonóm tulajdonsága : időbeliség, ciklikusság, változékonyság”

Ken Worpole : Last Landscapes

DÚLL ANDREA: A KÖRNYEZETSZICHOLOGIA ALAPKÉRDÉSEI. HELYEK, TÁRGYAK, VISELKEDÉS. L'HARMATAN, 2009, BUDAPEST

(95.old)

“A természet és az épített környezet elkülönítése

A természeti és mesterséges környezet elkülönítése a környezetpszichológia egyik érdekes problémája. Első ránézésre közhelyes, hiszen mindenki “tudja”, hogy természeti vagy mesterséges környezet veszi körül. Azonban módszertanilag mégsem ilyen egyszerű a probléma. (vö. Hartig-Evans 1993/1998): hiszen környezetprecepció problémája is, hogy például egy mesterségesen kialakított franciakert a maga labirintusaival, formára nyírott fáival, bokraival egyszerre kelti a természeti és a mesterséges vegyes érzését. Egy környezet természetes/épített jellegének meghatározása tranzakcionálisan úgy történik, hogy egyszerre veszik figyelembe a tér fizikai tulajdonságait és az észlelő tényleges élménybeli változóit is. Ebben az értelemben akkor természetes a környezet, ha az egyén élményének fókuszában az építetthez képest a természetes túlsúlyban van - ez a természetélmény (Hartig-Evans 1993/1998).”

adaptáció a környezetérezékelésben: fontosak a múltbeli emlékek is!

(257.old)

edukációs helyszínek környezetpszichológiája

(270.old)

Intézménykörnyezet és viselkedés

BME-központi Campus 2012, Pálfy Sándor, Dúll Andrea

Egyetemkert szerepe a kreativitás fenntartásában, koncentrációképesség növelésében. (kreatív és restauratív terek) fenntarthatóság

egyetemi campus reprezentatív szerepe

hallgatói tervek: virtuális campus, térhasználat, tájékozódás, kreatív tér figyelem restauráció témára.